

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

היסטוריה של הרפואה והרפואה בהיסטוריה - 87670

תאריך עדכון אחרון 31-03-2014

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר ומסטר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה, פילוסופיה וסוציולוגיה של המדעים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר הגר כהנא-סמילנסקי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Hagar.KS@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ד', 18.00

מורי הקורס:

ד"ר הגר כהנא-סמילנסקי

תאור כללי של הקורס:

הקורס הוא מבוא להיסטוריה של הרפואה מהיבט חברתי-תרבותי, עם קישורים לנקודות מפנה בתולדות המדע.

הקורס מחולק לארבעה נושאים שכל אחד מהם מייצג תקופה.

מטרות הקורס:

מיקום הרפואה ביחס להתפתחות המדע ולהיבטי חברה ותרבות.

מעקב אחרי שינויי תפיסות יסוד בתרבות המערב עם התפתחות הרפואה;

הפרכת מיתוסים המושרשים בתולדות הרפואה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להכיר את הרפואה כהתפתחות תרבותית בעלת השלכות מעשיות לחיים בהווה. לזהות כיצד תפיסות מערביות של מחלה וריפוי הטרימו ועיצבו את מקבילותיהן העכשוויות. לפתח קריאה ביקורתיות של היסטוריה של הרפואה והמדעים ולהבחין בגישות חד-צדדיות ובלתי ביקורתיות. להעריך ולשפוט את מידת אמיתותה של ידיעה היסטורית. לשקלל ידיעות מתחומי ידע שונים כדי להגיע להבנה מעמיקה של תקופה היסטורית.

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות עם מצגות פאוור-פוינט

תרגיל מסכם לכל אחד מן הפרקים

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

פרק א, רפואה רציונלית ביוון:

1: היפוקרטס והויכוחים ברפואה היוונית.

2: אנטומיה שיטתית באלכסנדריה, 300 - 260 לפני הספירה הנוצרית.

3: קלאודיוס גאלנוס והשפעתו על ההיסטוריה של הרפואה.

פרק ב, הופעת רפואה ציבורית בימי הביניים:

4: העברת הידע הרפואי מיוון לאסלאם.

5: בתי חולים באימפריה המוסלמית ובאירופה.
6. המאה ה-12: פיקוח, בחינות ורישוי רופאים.

פרק ג, האנטומיה החדשה בעידן הניסויים:
7: מ"אנטומיה קדושה" ועד להצגות הפומביות בתיאטרוני האנטומיה במאה ה-15.
8: גילוי מחזור הדם הקטן (1270) והכללי (1628). נתיחות ועירוויים.
9: המיקרוסקופ וגילוי החיידקים.

פרק ד, המודל של המחלה המדבקת:
10: מודלים של 'הדבקה' מימיה"ב עד המאה ה-19; צרעת, "המגפה השחורה" וסיפיליס.
11: דרכו של החיסון נגד אבעבועות מן המזרח לאמריקה ואנגליה (1722 עד 1800).
12: שני מיתוסים על המאבק להיגיינה בבתי חולים במאה ה-19: איגנץ זמלוויס ופלורנס נייטינגיל.
13: התפיסה הבקטריולוגית של המחלות.

חומר חובה לקריאה:

1. היפוקראטס והשבועה "ההיפוקראטית".
2. וויאן נאטון: "אלכסנדריה, אנטומיה וניסוי", רפואה עתיקה, ניו יורק ולונדון: ראטלדג', 2004, עמ' 128-139.
3. וויאן נאטון, "לוגיקה, לימוד ורפואה ניסויית", סיינס, סדרה חדשה כרך 296/ מס. 5556 (2000): 800-801 (מאמר על גאלנוס, שיטתו המדעית והשפעתו).
4. זהר עמר ואפרים לב, רופאים ותרופות בירושלים במאות העשירית עד השמונה עשרה, הוצאת בר אילן 2000, עמ' 22-61.
5. אמילי סבג-סמית, 'רפואה בימי הביניים באסלאם', אתר הספריה הלאומית לרפואה בניו יורק.
6. ספר המפקח על השוק באסלאם מאת עבד אל-רחמאן אל-שיזרי (מאה 12), מהד' ותרג' ר.פ. באקלי, אוקספורד 1999, פרק 37 (הפיקוח על הרופאים, רופאי העיניים והמנתחים).
7. וויאן נאטון: "רפואה באירופה המערבית בימי הביניים - 1000-1500", המסורת הרפואית במערב, 800 לפנה"ס - 1800 לספה"נ, עורך לורנס קונרד ואחרים, קיימברידג' 1995, עמ' 139-159.
8. ג'ובאנה פרארי: "שיעורי אנטומיה פומביים והקרנבל: תיאטרון האנטומיה בבולוניה", עבר ועתיד, כרך 1/117 (1987): 50-106.
9. פיליפ לירוי: "היסטוריה קצרה של עירוי דם", מרכז הדם בלידס, שרות הדם הלאומי (השרות הרפואי הלאומי, אנגליה), 2006.
10. דיוויד הרליה, המוות השחור והמהפך בהיסטוריה של המערב, מהד' ומבוא מאת סמואל כהן, הרוורד 1997, פרק 2.
11. וויאן נאטון: "זרעי המחלה", היסטוריה של הרפואה, כרך 27 (1983): 1-34.
12. א. סטפן רידל: "אדוארד ג'נר וההיסטוריה של האבעבועות השחורות והחיסונים", המרכז הרפואי של אוניברסיטת ביילור 25-21 (2005) 1/18.

ב. החיסונים נגד אבעבועות שחורות בצפון אמריקה (בוסטון 1721-1722). האתר להיסטוריה של הרפואה של אוניברסיטת הרוורד.

13. המאה ה-19; ביוגרפיה של איגנץ זמלויס.

חומר לקריאה נוספת:

1. בית הספר לרפואה בסלרנו: אתר ההיסטוריה של הרפואה בספריה הלאומית לרפואה בניו יורק.
2. לורנס א. קונרד ואחרים (עורכים), המסורת הרפואית במערב 800 לפנה"ס - 1800 לספה"נ (אנציקלופדיה), קימברידג' יוניברסיטי פרס, 1995.
3. לוק דמייטר, רפואת ימי הביניים: אמנות הריפוי, מראש ועד כף רגל, סנטה ברברה, 2013, מבוא.
4. אנדראס וסאליוס, "מבנה גוף האדם" 1543 (אתר של מאמרים, איורי וסאליוס, ועותק 'הפבריקה' שנמצא לאחרונה ובו הערות בכתב ידו של וסאליוס).
5. קתרין פארק, "אבנים, עצמות ובקע: מנתחים באיטליה של המאות ה-14 וה-15", עורך רוג'ר פרנץ' ואחרים, הרפואה מן המוות השחור עד החולי הצרפתי, אשגיט, 1998, עמ' 110-130.
6. אדוורד ד. קופולה, "גילוי מחזור הדם הריאתי: גישה חדשה", בולטין להיסטוריה של הרפואה, כרך 77-44: (1957) 37.
7. רוברט א. לרנר, "המוות השחור והמנטליות האסכטולוגית באירופה המערבית", הרוויזי ההיסטורית האמריקאית, כרך 86 / 3 (1981): עמ' 533-552.
8. רוזמרי הורוקס (עורכת), המוות השחור, מנצסטר יוניברסיטי פרס, 1994 (ספר מקורות).
9. פיי-מארי גץ: "המוות השחור ופס הכסף...: כתב עת להיסטוריה של הביולוגיה, כרך 24 / 2 (1991): 289-255.
10. לואי פסטר: ביוגרפיה.
11. "צרעת היום": קישור למאמר (2013) על גילוי שיטה לבדיקה המאפשרת איבחון צרעת בשלב מוקדם של המחלה וטיפול מונע.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 20 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 80 %
הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

מבחן בית במקרה שלא הוגשו תרגילים - 80